

Uumasuutillit tunisassiornikkut, ingerlatsinikkut malitsigisaanillu uumasuutit pissarsissutaanerat annertusarniarlugu pissutsit atugaat pillugit pitsangorsaanaissaq pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Suka K. Frederiksen, Siumut)

Akissuteqaat

(Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq)

Apeqquteqaat aallaavigalugu siunnersuummut saqqummiunneqartumut Naalakkersuisuniit qujavugut, isumaqarlutalu savaateqarnerup aallartinneqarneraniit ukiut 100-it qaangiunneranni nunalerinerup oqallisigineqarnissaa naleqquttuusooq. Siunnersuuteqartup siunnersuummini tunngavilersuutigaa nersutaatinik tunisassioortut inuussutissarsiutip kaaviiartinniarnani imaannaanngitsunik unammilligassaqarnerat, aammalu taassuminnga inuussutissarsiuteqartut ikiliartorneri tunisassiorfinnillu nutaanik aallartitsisoqarnikuunnginnera. Apeqquteqaat aallaavigalugu nunalerinermik inuussutissarsiutip oqallisigineqarnissaa naleqqulluarpoq 2014-imeersoq Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa innersuussutaalu eqqarsaatigalugit. Kujataani nunalerinermik inuussutissarsiuteqarnermi unammilligassat ikiorsiiviginiarlugit suliniuteqartoqarnera inuiaqatigiinnut iluaqtaassaaq.

Naalakkersuisut Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup 2014-imi tunniunneqartumut innersuussutigineqartut pillugit periusissanik piareersaateqarput. Piareersaatit Nunatta karsiata aningaasaqarneranut tulluarsarlugu aaqqissuunneqarnissaat Naalakkersuisut kissaatigivaat.

Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa innersuussutaalu immikkoortunut pingasunut immikkoortinneqarnikuupput, siulleg tassalluni nunalerineq pillugu inatsisinik nutarterineq, Naalakkersuisunit immikkut isiginiarneqartoq. Nunalerinerup iluani inatsisinik nutarterinikkut, ineriartortitsinissanut pitsaanerusumik sinaakkusiisoqarlunilu atugassaqartitsisoqalissaaq. Nunalerineq pillugu Inatsisartut inatsisaat 1996-imeersoq tassungalu nalunaarusiat pisoqalilluinnarnikuupput nutartertariaqarlutillu, suliarlu tamanna aallartereerpoq

Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut annikitsumik taamaattorli pingaarutilimmik nunalerinermi inuussutissarsiutinik siuarsaanaissaq pillugu Inatsisartut inatsisaata 2009-imeersup allannguutissaanik suliaqarput. Maannakkut inatsisaasoq nunalerinermut aningaasatigut tapiissuteqartarnernik imaqarpoq, ilaatigut aalajangersakkanik nutaanik ilaatigullu ESU-mik aaqqiissutip 2001-imeersup ilaanik imaqartumik. Peqqussutaasimasup ilaanik ingerlateqqiinissaaq naleqqutinngilaq aammalu savaatillit arlaqartut ESU aqcutigalugu qanga taarsigassarsiarineqarsimasunik savaateqarfinnik tigusisarnerannut peqqaasaarluni ukiorpassuit atorlugit akilersortariaqagaannik, isertitatik savaatilittut nersussuaatilittulluunniit patajaallisaanissaminnut atorsimasinnaagaluagaannik.

Naalakkersuisut isumaqarput, ESU-mut tunngasut sukumiisumik aaqqissuussivigineqartariaqartut pisariaqassappallu akiitsunik isumakkeerinnittoqarluni, inuusuttut nunalerisutut taamaalillutik ESU-mik aaqqissuussatoqqat artorsaatiginagit aallartissinnaaqqullugit, soorlu ukiut 30-40-it kingulliit taamaattoqarsimagaluartoq. Suliamik

piareersaasionerit aallartinneqareerput sulinerlu Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS) kiisalu Nunalerinermut Siunnersorteqarfik kommunillu attuumassuteqartut qanimut suleqatigalugit ingerlanneqassalluni.

Innersuussutit immikkoortuata aappaat tassaavoq aningaasartuutikillisaanissaq, soorlu nukissiuutinik ataavartunik atuiliartornikkut tassunga ilanngullugit erngup seqerngullu nukinganik atuinerit. Nunalerinermi ulluinnarni aningaasartuutiginetartunik apparsaanikkut, ilaatigut nersutaatit amerlisarnissaannut, narsaatit allisarnissaannut, ataqatigiissaakkamik aqqusineqalernissamut nerukkaatissanillu il. il. annerusumik naatitsisalermissamut periarfissaqalissaaq, nerukkaatissanik tikisitsisarnermut savaatilinnut annertuumik aningaasartuutaasartumut apparsaataasumik. Nunalerinermik inuussutissarsiutillit, SPS aamma Nunalerinermut Siunnersorteqarfik peqatigalugit suliniutinik aallarnisaaneq naalackersuisoqarfiup ingerlassimavaa, suliniutillu taakkua soqutigineqarluarmata ingerlaannartussatut naatsorsuutigineqarput. Suliniutigisanut aammattaaq ilaapput naatitsisarfinnik amerlanerusunik pissarsiniarnissaq, taamaalilluni taakkua nunatsinni naatitanik pilersuisooqataaernerusinnaaniassammata. Aningaasanut Inatsimmi konto-t pingaernerit ilaanni pitsaannerusumik ataqatigiissarisooqarsinnaanera Naalackersuisut aammattaaq arajutsisimangilaat. Nunalerinermi inuussutissarsiutinik siuarsaanissaq pillugu Inatsisartut inatsisaat 2009-imeersoq naapertorlugu nukissiuutinik ataavartunik atuiliartornissamut ESU aqutigalugu aningaasaliissuteqarnissaq periarfissaareerpoq.

Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa pingajuat tassaavoq aningaasaqarnermut aningaasaliisarnernullu tunngasutigut innersuussinerit inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut kingunerisinnaasaannik nalileereernerup kingorna tulleriiaarneqarsinnaasut, taamaalilluni nunalerinermik inuussutissarsionerimi siunissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit illuutitut, maskinanut, attaveqaasersuutitut uumasuuteqarnermullu tunngatillugu piorsaasoqarsinnaaqqullugu.

Naalackersuisuutitaqarnermi Isumaqatigiissut malillugu imminut pilersornerulernissarput anguneqassappat, Naalackersuisut isumaqarput nunalerinermik inuussutissarsiuteqarnerup aningaasaqarnikkut atugassarititaasut aammattaaq siunissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit tamanna qulakkeerneqartariaqartoq. Ukiuni tulliuuttuni malunnaatilimmik iliuseqartoqanngippat, inuussutissarsiutip kinguariatornissaa aarlerinaateqalersinnaavoq.

Allanittaaq assigiinngitsunik uumasuuteqalernikkut naatitanillu naatitsisarnerup annertusarneratigut Kalaallit Nunaata inuussutissanik avataaneersunik isumalluuteqarnerata annikillisaaviginissaanik politikikkut kissaateqarneq inuussutissarsiuteqartut tungaanniit ataqatigiissaakkamik siunissamut pilersaarusiornikkut iliussissatullu pilersaarusiornikkut piviusunngortinneqarsinnaavoq.

Siunnersuuteqartumit aammattaaq nunaminertat neriniartitsiviuvallaartut pillugit apeqqut tikiqqarpoq. Ajornartorsiut tamanna Naalackersuisut ilisimaaraat aammalu nunalerinermik inuussutissarsiutillit attuumassuteqartullu soorlu Kalaallit Nunaanni Pinngortitaleriffik suleqatigalugit naasoqassutsimut tunngasut nalilersorneqarnissaat pisariaqarmat. Tamatuma saniatigut Naalackersuisut isumaqarput neriniartitsiviit taamaattut neriniarfigineqarunnaaraangata nammeneq naasoqassutsikkut naaqqittartut.

2014-2015-imi savaateqarfinni pingasuni allanngortoqarpoq. SPS-ip aamma Nunalerinermut Siunnersorteqarfiup nalunaarutigaa, savat piaqqiortut amerlassusaat 2013-2014-imut naleqqiullugu 1.227-inik ikileriarsimasut.

2014-imi savaaqqat 20.072-it tunineqarsimapput ukiup siulianut naleqqiullugu 265-inik ikinnerusunik. Aammattaaq savat 2.258-it tunineqarput, ukiup siulianut naleqqiullugu 736-

inik amerleriarlutik. Savaqqat Neqi A/S-mut tunineqartut katillugit 2014-imi 343 tonsiupput 2013-imilu 331 tonsiullutik. Tamatuma saniatigut 2014-imi nersussuit nioqputtissiat 29-it kiisalu 2013-imi 19-it tunineqarput.

Tunisassiassanik nersussuaateqarnikkut Neqi A/S-ip amerlanerusunik sulisoqalernissaanut tamanna periarfissiisaaq. Taamaattumik savaatilinnigornianut tapiissuteqartarnej pillugu nalunaarummik nutarterineq Naalakkersuisut aallartippaat, taamaalilluni nalunaarummi tassani nersussuaateqarnej aamma ilaalerniassamat, amerlanerusut nersussuaatilitut aallartitsinissaat tunngavissinniarlugu. Nersussuaateqarnerli piorsaavigineqassappat nersussuarnik avataaniit amerlanerusunik pissarsiniarnissaq pisariaqassaaq ilaatigullu aamma anginerusunik ivikkanik naatitsivissanik narsaateqarnissaq, nersutaatinut iniliornerit imaluunniit savat inaannik allanngortiteraluni nersussuarnut iniliornissat pisariaqassapput.

Tuttuutillip aappaanit 2014-imi tutut 64-it tunineqarsimapput, aappaali tuniserusussimanani. Aammattaaq Neqimut tuttuutilinnit tutunik amerlanerusunik tunisisoqartalernissaanut periarfissanik Naalakkersuisut takorluugaqarput. Tamatumanili tuttuutillit tamarmik suleqatigiinnissaat pisariaqarpoq taamaalilluni toqoraaviup Neqip aamma suleqatigineratigut tassanga atorluaasoqarluni. Naalakkersuisut tuttuuteqarnej pillugu erseqqinnerusunik aalajangersagaliornissartik siunniuppaat, taamaalilluni atuutsitsineq aqutsinerlu naleqqunnerusumik ingerlanneqarniassammata taamaalillutillu inuiaqatigiinnut iluaqutaanerullutik.

2014-imi Nanortallip eqqaanut umimmannik nunnissineq akuersissutigineqarpoq, taamaalilluni taakkua tamaangaanniit neqissanik imminut pilersornermut tapertarineqassallutik. Aatsaalli ukiut 8-10-it missaat qaangiuppata umimmaat pisassiissutilimmik piniagaalernissamut naammalissapput. Taamatut suliniuteqarnikkut neqissamik imminut pilersornissamut periarfissarissaarnerulissaagut soorluttaa aamma siunissaq eqqarsaatigalugu toqoraavimmut tunisisoqartalersinnaajumaartoq.

Kinguaariit nikikkiartorneri piginnittoqarnikkullu allatut nikisiterarnerit maanna piartuaalereerput aammalu ESU pillugu aaqissuusseqqinnissaq Naalakkersuisut siunniussaata kiisalu Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanik malitseqartitsinissat isiginiarlugit, nunalerinermik inuussutissarsiuteqarnerup iluani nutarterisoqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq, taarsigassarsiarineqarsimasunimmi tigusineq piginnittoqarnikkullu allannguinerit tunisassiornerup, ingerlatsinerup iluanaarutillu ajorseriarnerannik tamanna kinguneqartariaqanngimmat, soorlu tunisinermit kisitsit appariartortut takutikkaluaraat, oqimaassutsikkut taamaanngimmat.

Taamatut oqaaseqarlunga Naalakkersuisut sinnerlugit oqallilluarnissassinnik kissaappassi.